

загальносистемного характеру. Внаслідок цього, протести можуть викликати уповільнення темпів розвитку суспільства, викликати стагнацію, політичну або економічну кризи, що не завжди гарантує тяглість демократичних перетворень. Політичні події, які вийшли за рамки конвенційності, та мають характер силового протистояння з владою, викликають зміни у соціальній поведінці, проявляють нівелювання багатьох моральних, етичних, індивідуальних та групових установок, призводять до підвищення рівня агресії та зростання беззаконня в суспільстві.

Тож підсумовуючи маємо зазначити, що політичний протест, як політична дія, об'єктивний феномен політичного життя може підштовхнути до створення умов для позитивних, поступальних чи й швидких та конструктивних дій політичної влади, або призвести до негативних процесів для держави та суспільства. У обох випадках наслідки виступів не обов'язково є прямим продуктом самих протестних дій. Як політичне явище і одна з форм політичної участі політичний протест реально існуючий феномен сучасності, право на який має кожен громадянин, соціальна чи професійна спільність або суспільство у цілому. Його наслідки залежать від складного комплексу дій усіх сторін залучених у протест, їх політичної і професійної зрілості, гнучкості, позиції щодо забезпечення державних інтересів, та усвідомлення і готовності до викликів, які несуть із собою протестні акції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гарт Т.Р. Почему люди бунтуют / Т.Р. Гарт. – СПб.: Питер, 2005. – 461с.: ил. – Серия «Мастера социологии».
2. Політичний протест // Політологія: навчальний енциклопедичний словник довідник для студентів ВНЗ I-IV рівнів акредитації / За наук. ред. д-ра політ. н. Н.М. Хоми В. Денисенко, О.М. Сорба, Л.Я. Угрин та ін.. – Львів: «Новий Світ – 2000», 2014. – 779 с.

А.А. Карнаух
кандидат політичних наук
доцент кафедри політичних наук
НПУ імені М.П. Драгоманова
(м. Київ)

РІВЕНЬ ДОВІРИ ГРОМАДЯН ДО СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ В УКРАЇНІ

На даний час українське суспільство характеризується все ж таки значною довірою до родичів, знайомих, інших неформальних мереж і незначною довірою, насамперед, до органів державної влади.

Делегуючи повноваження громадяни надають право політичним інститутам ухвалювати обов'язкові рішення, здійснювати дії, необхідні для їх реалізації, й відтак надають владі політичну довіру – важливий для існування демократії фактор. Таким чином, довіра пов'язує пересічних громадян з політичними інститутами, підвищуючи легітимність цих інститутів і їх ефективність. Як зазначає Б.Міцтел «зміни в модерному соціумі роблять формування довіри одночасно і важливим, і важким» [1, с. 7].

На сьогодні практика управління вказує на те, що традиційні організаційно-управлінські засоби і заходи є майже неефективними, саме тому необхідно шукати шляхи вирішення питань управління, які будуть відповідати сучасним проблемам та потребам часу в умовах демократизації суспільного життя та становлення ринкової економіки.

Взаємовідносини між представниками влади й громадянами можуть бути різними. Адже владні взаємовідносини полягають не лише у керівництві і підкоренні між представниками влади та громадянами, це також довіра до владних структур, прагнення захисту, допомоги, підтримки в складних життєвих ситуаціях громадян по відношенню до влади й здатність влади (або її нездатність) відповідати цим очікуванням. Кредит довіри до влади залежить від характеру реальних взаємодій, які складаються між владою і громадянами.

Нажаль, на сьогодні, констатуємо факт, що рівень взаємної довіри між владою, бізнесом і громадянським суспільством стрімко падає, що зумовлено тривалою соціально-економічною й політичною кризою, непродуманою державною політикою, а також військовими діями в Донецькій та Луганській області. Наслідком цього є соціальна відчуженість - ситуація, в якій індивіди та групи не мають можливості користуватися соціальними правами, виконання яких гарантується їм міжнародними, національними та місцевими нормативно-правовими актами [2]. Найбільш відчутним в умовах трансформації суспільства є відчуження індивіда від ринку праці, одним із соціально-економічних наслідків якого доцільно вважати бідність як чинник, що перешкоджає включенню до соціальних структур суспільства та реалізації в повному обсязі громадянських прав.

Виходячи із сучасних реалій дослідники до соціально відчужених відносять хронічно безробітних, значну частину пенсіонерів, соціальна і гуманітарна політика мешканців віддалених сільських районів, інвалідів, представників багатодітних сімей, бездомних осіб, безпритульних дітей, зокрема тих, народження яких офіційно не зареєстровано, ромське населення й інших - тобто тих, хто отримує соціальну допомогу в розмірах, що не дають змоги задовольнити мінімальні соціальні потреби, та/або відділені від соціальної інфраструктури [3, с. 272-273, 4, с. 21-22].

За даними Державної служби статистики України, тенденція до зростання рівня зареєстрованого безробіття в Україні збереглась і у 2020 році.

Слід зазначити також, що у зв'язку зі спадом світової економіки і впровадженням масштабних заходів, спрямованих на стримування і боротьбу з COVID-19, рівень безробіття в Україні в 2020 році становитиме 9,4% проти раніше прогнозованих 8,1%.

Під час тривалих криз ступінь довіри до політичних сил, які перебувають при владі, зменшується. Це відбувається з різних і важко прогнозованих причин. Зокрема, ресурс довіри може бути втрачений, якщо:

- продукти політики є сумнівними через непередбачуваність наслідків, що вони можуть спричинити;
- наслідки політики суперечать проголошеним цілям;
- політика реалізується настільки неефективно, що це широко обговорюють у засобах масової інформації;
- критерієм прийняття рішень виступає не дієвість (що визначається результативністю, ефективністю, справедливістю, адміністративною й політичною здійсненністю), а політична доцільність [4].

Щодо результатів дослідження, яке було проведене соціологічною службою Центру Разумкова з 13 по 17 лютого 2020 року. Було опитано 2018 респондентів віком від 18 років у всіх регіонах України, за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей за вибіркою, що репрезентує доросле населення країни за основними соціально-демографічними показниками.

Серед державних та соціальних інститутів найчастіше довіра висловлюється до Збройних Сил України (їм довіряють 69% опитаних), Державної служби з надзвичайних ситуацій (65%), Церкви (62,5%), Державної прикордонної служби (60%), волонтерських організацій (60%), Національної гвардії України (60%), ЗМІ України (52,5%), Президента України (51,5%), добровольчих батальйонів (51%) [5].

Високий рівень довіри до Збройних Сил України може бути спричинений у зв'язку з посиленням ролі цього соціального інституту у забезпеченні безпеки та боротьби з тероризмом.

Недовіра найчастіше висловлюється ЗМІ Росії (не довіряють їм 82% опитаних), державному апарату (чиновникам) (77%), судовій системі загалом (76%), комерційним банкам (71,5%), місцевим судам (71%), політичним партіям (70%), Прокуратурі (68%), Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі (66%), Національному антикорупційному бюро України (НАБУ) (65%), Верховній Раді України (65%), Національному агентству з питань запобігання корупції (НАЗК) (65%), Уряду України (64,5%), Верховному Суду (64%), Антикорупційному суду (64%), Конституційному Суду України (60,5%), Національному банку України (60%), профспілкам (51%) [5].

Рівень довіри до Президента України В. Зеленського був найвищим у вересні 2019 р. — тоді йому довіряли 79% громадян, не довіряли — лише 13,5%, у лютому 2020 р. — відповідно 51,5% і 41% [5].

Верховній Раді України у вересні 2019 р. довіряли 57% опитаних, не довіряли — 25%, у лютому 2020 року — відповідно 28% і 65% [5]. Серед основних причин недовіри до парламенту можна вказати такі: корумпованість депутатів, непрозорість його діяльності, відсутність зв'язку з виборцями.

Уряду у вересні 2019 р. довіряли 57% респондентів, не довіряли — 22%, у лютому 2020 року — відповідно 28% і 64,5% [5].

Отже, рівень довіри до державних та соціальних інститутів в українському суспільстві, певною мірою залежить від кризових явищ в суспільному житті, зокрема, низькою якістю правосуддя; уявленнями, що ситуація в країні розвивається в неправильному напрямі; незадоволеністю проведенням реформ; корупцією в органах державної влади. Підтвердженням є зв'язок між рівнем корупції у сферах життєдіяльності суспільства та інститутах і рівня довіри до них. Так, найвищі рівні корупції фіксуються в правоохоронних органах (поліції), судовій системі, органах прокуратури, митній службі, податковій інспекції. Саме тому до відповідних соціальних інститутів і найменша довіра.

Як результат, низький рівень довіри до влади, опозиції, громадських організацій може призвести до соціальної апатії, зниження задоволеності життям і до різних асоціальних явищ.

З метою відновлення ресурсу довіри до органів державної влади мають бути призначення, які викликать довіру, адже аналізуючи діяльність окремих державних службовців спостерігаємо недостатній рівень їх професіоналізму та компетентності, відсутність бажання самовдосконалення, також підставами для довіри до політичних інститутів є дієвість їх функціонування та, насамперед, відповідність їх діяльності очікуванням громадян.

Слід зазначити, що недостатньо мати велику кількість соціальних інститутів, необхідно, щоб вони сумлінно виконували свої обов'язки, і взаємодіяли один з одним.

Отже, підвищенню рівня довіри до соціальних інститутів сприятиме: забезпечення прозорості бюджетних видатків; децентралізація системи прийняття владних рішень; відмова від дискримінаційної політики; забезпечення незалежності виконавців; використання можливостей соціально відповідального бізнесу; мінімізація рівня корупції в суспільстві; створення умов для прозорості та відкритості функціонування органів державної влади; надання можливості громадянам бути учасниками процесу ухвалення рішень у сфері державної політики.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Misztal B. A. Trust in Modern Societies: the search for the bases of social order. / B. A. Misztal— Cambridge (U.K.): Polity Press, 1995.

2. Світлана Горбатюк. Проблема соціального відчуження в умовах суспільних трансформацій // Вісник Національної академії державного управління. – с.206 / Режим доступу: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2011-3-29.pdf>
3. Толстых Н. Бедность как форма социального исключения / Н. Толстых // Соціальні виміри суспільства: зб. наук. пр. - К., 2002. - Вип. 5. - С. 272-276.
4. Рябцев Г.Л. Відновлення довіри як необхідна умова вироблення дієвої державної політики в Україні // Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток», - № 6, 2014.
5. Оцінка громадянами діяльності влади, рівень довіри до соціальних інститутів та політиків, електоральні орієнтації громадян (лютий 2020 р.) Електронний ресурс / Режим доступу: <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-diialnosti-vlady-riven-doviry-do-sotsialnykh-instytutiv-ta-politykiv-elektoralni-orientatsii-gromadian-liutyi-2020r>
6. Чабанна М.В. Довіра до політичних інститутів: передумови та наслідки для демократії. Електронний ресурс / Режим доступу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3287/Chabanna_Dovira_do_politychnyh_instytutiv.pdf?sequence=1&isAllowed=y

А.А. Карнаух
кандидат політичних наук
доцент кафедри політичних наук
НПУ імені М.П. Драгоманова
А.В. Рихлюк
студентка 4-го курсу
факультету політології та права
НПУ імені М.П. Драгоманова
(м. Київ)

ПОРІВНЯННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ

У жовтні 2020 року Україну чекають чергові місцеві вибори, щодо яких експертне коло інколи налаштоване дуже скептично. Зокрема, пояснюється це незавершеністю реформи адміністративно-територіального устрою в Україні. У цьому аспекті нашій державі потрібно звернути особливу увагу на довід реформування сусідньої Польщі. Бінарне порівняння подібних країн дає змогу виокремити спільні та відмінні риси щодо підходів до місцевих виборів в умовах реформи адміністративно-територіального устрою в Україні та Польщі та здійснити спробу визначення пріоритетних кроків у цьому напрямку для України.

Місцеві вибори – усталена норма та практика для провідних демократичних країн світу. І. Климова та М. Остапенко під місцевими виборами розуміють такий вид виборів, що охоплює адміністративно-територіальну одиницю чи місто, тобто об'єднання громадян на відносно невеликій території, де функціонують органи місцевої влади [3]. М. Ільницький називає вибори до органів місцевого самоврядування ключовим елементом політичної системи країни, єдиним способом формування органів місцевого самоврядування [2].